

BALKANLAR'DA YENİ YEŞİL DÜZEN MÜMKÜN MÜ?

Barış Gençer Baykan*

Green European Foundation'un düzenlediği "Greenening the Balkan Economies" Konferansı 10-12 Aralık 2010 tarihlerinde Makedonya'nın başkenti Üsküp'te gerçekleşti. The Green East-West Dialogue'un desteklediği ve Democratic Renewal of Macedonia Partisi'nin evsahipliğini yaptığı konferansta, Balkanlar'da yeşil ekonominin hangi ortak politikalarla hayata geçirilebileceği ve yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, tarım ve turizm alanlarında altyapı, mevzuat ve farkındalık konusunda neler yapılabileceği tartışıldı.

3 gün süren konferansa Avrupa Parlamentosu Yeşil Parti milletvekilleri, UNDP temsilcileri, 15 ülkeden yeşil parti ve çevre hareketi temsilcileri, Democratic Renewal of Macedonia Partisi yetkilileri, Makedon Tarım Bakanlığı ve Enerji Ajansı'ndan yetkililer, Balkan ülkeleri üniversitelerinden öğretim üyeleri, AB temsilcileri, organik tarım ve turizm dernekleri temsilcilerinden oluşan 200 kişilik bir grup katıldı. Konferans, 2009 yılında Selanik'teki Balkan Yeşilleri Konferansı, 2010 Ekim ayında Heinrich Böll Hırvatistan Ofisi tarafından düzenlenen 'Business as Unusual' ve Bulgaristan'daki "Yeşil İşler" Konferanslarının devamı niteliğinde düzenlendi. Türkiye, Yeşiller Partisi Dış İlişkiler Koordinatörü ve İTÜ öğretim üyesi Yrd.Doç.Dr. Ahmet Atıl Aşıcı ile Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi'nden araştırma görevlisi Barış Gençer Baykan tarafından temsil edildi.

1929'daki ekonomik bunalımının ardından ABD'de Roosevelt tarafından uygulanan New Deal (Yeni Düzen) programına atıfla 2008'de yaşanan ekonomik ve ekolojik krize bir cevap olarak Yeşil Yeni Düzen kavramı ortaya atılmıştı. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından yayınlanan Yeşil Yeni Düzen raporu tartışmayı uluslararası toplumun gündemine taşımıştı. Konferansta 20 yıl gibi bir sürede Sovyetler Birliği'nin yıkılması, pazar ekonomisine geçiş ve Avrupa Birliği üyeliği süreçlerinden geçen Balkan ülkeleri için Yeşil Yeni Düzen'in uygulanabilirliği tartışıldı.

Balkanlar yenilenebilir enerjide çok geride

Konferans çerçevesinde "Avrupa Yeşilleri ve Yeni Yeşil Düzen", "Balkan Ekonomileri ve Enerji", "Balkanlar'da Enerji Verimliliği" ve "Yenilenebilir Enerji" panellerinde tek tek ülkeler için söz konusu sektörler için mevcut durum tespiti yapıldı. Balkan ülkelerinde elverişli coğrafi koşullara rağmen yenilenebilir enerji kaynakları çok az kullanılıyor. Daha ziyade fosil yakıtlar (kömür, petrol) ağırlıkta. Enerji verimliliğini

The Conference of Balkan Greens is organised with the financial support of the European Parliament to GEF. The Green East-West Dialogue is supported by Stichting Wetenschappelijk Bureau GreenLinks with the support of the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands. Contents of the Conference do not necessarily coincide with the opinions of supporting institutions.

* Barış Gençer Baykan, Araştırma Görevlisi, Betam, baris.baykan@bahcesehir.edu.tr

İlgilendiren kanunlar henüz tüm bölge ülkelerinde yürürlüğe girmiş değil. Balkan ekonomilerinde tarım önemli bir yer kaplamakla beraber sürdürülebilir değil çünkü toprak verimliliği ve biyoçeşitliliğin azalmakta ve kimyasal ilaç kullanımı yoğun. Kitle turizmine alternatif olarak kalkınma kültürel, doğal ve kırsal turizmin geliştirilmesi ve tarım ile turizmi birlikte ele alabilecek bir modelin gerekliliği vurgulandı. Balkan ülkelerinde tesis edilecek yeşil ekonominin önündeki başlıca engeller ise siyasette ve kamuoyunda farkındalığın azlığı, uzun dönemli strateji eksikliği, mevzuatların uygunsuzluğu, finansal destek ve uygulama mekanizmalarının yokluğu, altyapıdaki eksiklikler, devlet mekanizmalarındaki yolsuzluk ve zayıf beşeri ve sosyal sermaye olarak dile getirildi.

Enerji, Kırsal Kalkınma, Çevre, Yenilenebilir Enerji konularındaki kanunların son 10 yıl içerisinde çıkarılması, hızlı bir dönüşüm içerisindeki Balkan ülkelerinin de mevzuatlarını geliştirmiş ülkelerle ve özellikle son zamanlarda çevre alanında bir kaldıraç etkisi yaratmasını umdukları Avrupa Birliği ile yakınlaşmanın bir yolu olarak algılanıyor.

Avrupa'da ekonomik krizden en çok etkilenen ülkelerin başında gelen Yunanistan'ın Avrupa Parlamentosu Milletvekili Michalis Tremopoulos, krizin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarına değindi. Krizi bahane eden Yunan hükümetinin IMF baskısıyla demiryolu yapımını durdurduğunu, ancak Avrupa'nın otoyol yoğunluğu en yüksek ülkesi olmasına rağmen otoyol inşaatlarının devam ettiğini dile getirirken, AB ve IMF'nin ülkeye dayattığı politikaların ekolojik yıkımı daha da arttırdığını, tek anlamlı çözümün yeşil ekonomi politikalarını hayata geçirmek olduğunu vurguladı.

Türkiye yeşil ekonomiye uzak

Türkiye sunumlarında öncelikle ülke ekonomisi hakkında genel bilgi verildi. Yıllar içinde seragazi emisyonlarının değişimine ve seragazi emisyonlarının kaynaklarına – Enerji yüzde 76; Atık yüzde 9; Endüstri yüzde 8 ve Tarım yüzde 7 – değinildi. Enerji açısından bakıldığında Türkiye'nin yeşil bir ekonomiden uzak olduğu ve yenilenebilir enerjideki büyük potansiyele rağmen birincil enerji tüketiminin yüzde 92'sinin fosil yakıtlara dayandığı (Kömür yüzde 30, petrol yüzde 30 ve doğalgaz yüzde 32) belirtildi. Son yıllarda kamuda ve özel sektörde yeşil işler yaratma potansiyeline sahip organik tarım, yenilenebilir enerji, yalıtım, ekolojik turizm, ulaşım gibi sektörler vurgu yapıldı. Çevre ve insan sağlığı gibi refaha dair konuların Gayrisafi Milli Hasıla dışında bırakıldığı ve ekonomik aktivite ile yaratılan zenginliğin ne kadar sürdürülebilir olduğunu ölçmek için yeni verilere ihtiyacın altı çizildi. Dünya Bankası'nın 140'tan fazla ülke için hesapladığı Net Uyarlanmış Tasarruf verisinden hareketle hareketle Balkan ülkelerinin ve Türkiye'nin ekonomilerinin sürdürülebilir olup olmadığı incelendi.

Kapanış oturumunda ise ekonomi, enerji, tarım ve turizm başlıklarında dört paralel çalıştay düzenlendi. Katılımcılardan önceki günlerdeki tartışmaların ışığında bölgede yeşil ekonomiyi geliştirmek adına somut politika ve işbirliği önerileri getirilmesi istendi. Konferansın sonuç bildirgesinde Balkan ülkelerinin yeşil partilerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve uzmanlarının yeni yeşil düzen çerçevesinde politika ve mevzuat geliştirme alanında daha çok işbirliği yapması yönünde kararlar alındı. Siyasetçilerin dikkatinin konuya daha çok çekilmesi, toplumda yeşil ekonomiye dair farkındalığın artırılması ve yasaların geliştirilmesi gerektiği belirtildi. Nükleer enerji yatırımlarına karşı ortak bir hareket yaratma, doğal alanların ve milli parkların korunmasında Balkan ülkelerini kapsayacak bir ağ kurma, organik tarımı ülkelerin politik gündemlerine taşıma ve Balkan ülkeleri için ortak yeşil politikalar geliştirilmesi alınan başlıca kararlar arasındaydı.